

Traducció B-A 3 (alemany-castellà)

Codi: 101333

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500249 Traducció i Interpretació	OB	3	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Aránzazu Blanco

Correu electrònic: Aranzazu.Blanco@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

En iniciar l'assignatura l'estudiant serà capaç de:

- Demostrar que comprèn i posseeix coneixements dels principis metodològics bàsics que regeixen la traducció, així com els aspectes professionals, instrumentals bàsics i els problemes elementals de contrastivitat de la combinació lingüística.
- Aplicar aquests coneixements a la resolució de problemes de traducció de gèneres no especialitzats i de diferents tipus en llengua estàndard.
- Integrar aquests coneixements a fi d'emetre judicis sobre aspectes relacionats amb la traducció de gèneres no especialitzats i de diferents tipus en llengua estàndard.
- Demostrar un nivell adequat de coneixements de la llengua origen, alemany i de llengua meta, castellà.

Nota per als estudiants d'intercanvi. Els estudiants que participin en aquest curs han de tenir un nivell intermedi alt/avançat en la combinació d'idiomes. Consulti amb el professor.

Objectius

La funció d'aquesta assignatura és desenvolupar la capacitat de resolució de problemes de traducció de textos no especialitzats amb problemes de variació lingüística (manera, to i estil) i de referents culturals, de diversos àmbits i amb diverses funcions.

En acabar l'assignatura l'alumne serà capaç de:

- Demostrar que comprèn i posseeix coneixements dels principis metodològics que regeixen la traducció, així com els aspectes professionals i instrumentals i els problemes de contrastivitat de la combinació lingüística.
- Aplicar aquests coneixements a la resolució de problemes de traducció de gèneres no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
- Integrar aquests coneixements a fi d'emetre judicis sobre qüestions relacionades amb la traducció de gèneres no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.

- Transmetre informació, idees, problemes i solucions relatius a la traducció de gèneres no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.

Competències

- Aplicar coneixements culturals per poder traduir.
- Aprendre de manera estratègica, autònoma i contínua.
- Comprendre textos escrits en un idioma estranger per poder traduir.
- Dominar els aspectes professionals de la traducció.
- Dominar els principis metodològics que regeixen la traducció.
- Produir textos escrits en llengua A per poder traduir.
- Resoldre problemes de traducció de textos no especialitzats.
- Treballar de forma ètica.
- Utilitzar els recursos de documentació per poder traduir.
- Utilitzar els recursos tecnològics per poder traduir.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar aquests principis a la resolució de tasques professionals
2. Aplicar coneixements lèxics, morfosintàctics, textuais, retòrics i de variació lingüística: Aplicar coneixements gràfics, lèxics, morfosintàctics, textuais, retòrics i de variació lingüística.
3. Aplicar els recursos de documentació per resoldre problemes de traducció: Aplicar els recursos de documentació per poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
4. Aplicar els recursos tecnològics per resoldre problemes de traducció: Aplicar els recursos tecnològics per resoldre problemes de traducció de textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
5. Aplicar estratègies per adquirir coneixements culturals per poder traduir: Aplicar estratègies per adquirir coneixements culturals per a poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
6. Aplicar estratègies per comprendre textos escrits de diversos àmbits: Aplicar estratègies per comprendre textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
7. Aplicar estratègies per produir textos escrits de diversos àmbits i amb finalitats comunicatives específiques: Aplicar estratègies per produir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
8. Aprendre de manera estratègica, autònoma i contínua: Documentar-se per tal d'ampliar la informació.
9. Avaluar els resultats obtinguts en el procés de recerca de la informació per poder traduir: Avaluar els resultats obtinguts en el procés de cerca de la informació per poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
10. Comprendre la intenció comunicativa i el sentit de textos escrits de diversos àmbits: Comprendre la intenció comunicativa i el sentit de textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
11. Demostrar que es coneix el funcionament del mercat laboral de la traducció: Demostrar que es coneix el funcionament del mercat laboral de la traducció.
12. Demostrar que es coneixen els recursos tecnològics per poder traduir: Demostrar que es coneixen els recursos tecnològics per poder editar textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
13. Demostrar que es coneixen els recursos tecnològics per poder traduir: Demostrar que es coneixen els recursos tecnològics per poder traduir.
14. Formular adequadament les necessitats informatives per poder traduir: Formular adequadament les necessitats informatives per poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
15. Gestionar problemes relacionats amb l'exercici de la professió de traductor: Gestionar problemes relacionats amb l'exercici de la professió de traductor.

16. Identificar el caràcter textual i dinàmic de l'equivalència traductora: Identificar el caràcter textual i dinàmic de l'equivalència traductora.
17. Identificar els principis ètics que regeixen l'exercici professional
18. Identificar els problemes de traducció propis de textos no especialitzats: Identificar els problemes de traducció bàsics de textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
19. Identificar la necessitat de mobilitzar coneixements culturals per poder traduir: Identificar la necessitat de mobilitzar coneixements culturals per a poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
20. Identificar la traducció com un acte de comunicació adreçat a un destinatari: Identificar la traducció com un acte de comunicació adreçat a un destinatari.
21. Identificar les fonts d'informació existents (digitals i analògiques) per poder traduir: Identificar les fonts d'informació existents (digitals i analògiques) per poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
22. Integrar coneixements culturals per resoldre problemes de traducció: Integrar coneixements culturals per resoldre problemes de traducció de textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
23. Interrogar eficientment les fonts de documentació per poder traduir: Interrogar eficientment les fonts de documentació per poder traduir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
24. Produir textos escrits adequats al context i amb correcció lingüística: Produir textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions., adequats al context i amb correcció lingüística.
25. Recórrer adequadament les diferents fases per a l'elaboració d'una traducció i dur a terme les tasques corresponents: Recórrer adequadament les diferents fases per a la traducció de textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.
26. Resoldre interferències entre les llengües de treball: Resoldre interferències entre les llengües de treball.
27. Trobar la solució traductora que convingui en cada cas: Trobar la solució traductora que convingui en cada cas.
28. Utilitzar les estratègies i tècniques apropiades per resoldre problemes de traducció: Utilitzar les estratègies i tècniques fonamentals per resoldre problemes bàsics de traducció de textos escrits no especialitzats amb problemes de variació lingüística i de referents culturals, de diferents àmbits i amb diferents funcions.

Continguts

- La resolució de problemes de traducció derivats dels referents culturals en guies turístiques, còmics, fragments de novel·les, articles periodístics de tema variat, entre d'altres.
- La resolució de problemes de traducció derivats del to textual (vulgar, informal, formal, solemne, etc.) en cartes informals i formals, còmics, guions de telefilms per a adolescents, entre d'altres.
- La resolució de problemes de traducció derivats de la manera textual (escrit per ser llegit en veu alta, escrit per ser pronunciat, entre d'altres) en conferències, discursos (d'inauguració, de clausura...), entre d'altres.
- La resolució de problemes de traducció derivats de l'estil del text (clar/obscur, concís/ampul·lós; rígid i arcaic/natural, etc.) en articles de premsa, fragments d'assajos, novel·les, entre d'altres.

Metodologia

- Aprenentatge basat en exercicis i problemes.
- Enfocament basat en les tasques de traducció.
- Presentació de treballs individuals i en grup.
- Els continguts de l'assignatura es treballaran a classe de forma pràctica.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Realització d'activitats de traducció	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28
Resolució de problemes i avaluació d'exercicis	20	0,8	2, 5, 7, 10, 19, 22, 24, 26
Tipus: Supervisades			
Realització de tasques relacionades amb la traducció	20	0,8	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 19, 21, 22, 23, 24, 26
Tipus: Autònomes			
Activitats formatives	20	0,8	2, 6, 10, 21, 26
Preparació d'exercicis	20	0,8	2, 6, 10, 21, 26
Preparació de traduccions	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28

Avaluació

Exercicis parcials de traducció

Durant del curs es lliuraran alguns exercicis de traducció segons el criteri adoptat pel professor. A la programació s'indicarà la manera de presentació dels treballs i la data de lliurament. No s'acceptaran treballs rebuts després de l'hora i data fixades, sense excepció. Els exercicis es lliuraran en el format acordat. El seu nombre oscil·larà en funció de la dinàmica del curs.

En el cas dels estudiants que participin en un programa d'intercanvi amb alguna universitat estrangera, el professor també indicarà les condicions especials relacionades amb el lliurament de treballs.

La informació sobre l'avaluació, el tipus d'activitat d'avaluació i el seu pes sobre l'assignatura és a títol informatiu. El professor responsable de l'assignatura la concretarà en començar-ne a impartir la docència.

Revisió

En el moment de lliurar la qualificació final prèvia a l'acta, el docent comunicarà per escrit una data i hora de revisió. La revisió de les diverses activitats d'avaluació s'acordarà entre el docent i l'estudiant.

Recuperació

Podran accedir a la recuperació els estudiants que s'hagin presentat a activitats el pes de les quals equivalgui a un 66,6% (dos terços) o més de la qualificació final i que hagin tret una qualificació mitjana ponderada de 3,5 o més.

En el moment de lliurar la qualificació final prèvia a l'acta de l'assignatura, el docent comunicarà per escrit el procediment de recuperació. El docent pot proposar una activitat de recuperació per a cada activitat suspesa o no presentada pot agrupar diverses activitats en una de sola.

En cas de recuperació, la nota màxima que pot obtenir l'estudiant és un 5.

Consideració de "no avaluable"

S'assignarà un "no avaluable" quan les evidències d'avaluació que hagi aportat l'estudiant equivalguin a un màxim d'una quarta part de la qualificació total de l'assignatura.

Irregularitats en les activitats d'avaluació

En cas d'irregularitat (plagi, còpia, suplantació d'identitat, etc.) en una activitat d'avaluació, la qualificació d'aquesta activitat d'avaluació serà 0. En cas que es produeixin irregularitats en diverses activitats d'avaluació, la qualificació final de l'assignatura serà 0 (nota ampliada a CÒPIA I/O PLAGI)

S'exclouen de la recuperació les activitats d'avaluació en què s'hagin produït irregularitats (com ara plagi, còpia, suplantació d'identitat).

CÒPIA I/O PLAGI

Amb la finalitat d'evitar la còpia i el plagi, qüestions que han proliferat de manera exponencial durant els últims anys en el marc universitari, s'avisava del següent:

- Qualsevol cas i/o tipus de plagi i/o còpia, és a dir, l'ús d'un text d'un altre autor sense indicar el nom de l'autor i la font de la informació i els casos en els quals no se citi amb claredat el text copiat o les idees copiades, tindrà una nota de 0 (suspens) automàticament i sense excepció.
- Qualsevol cas i/o tipus de plagi i/o còpia en les traduccions i treballs entregats i/o en la prova final de traducció tindrà una nota de 0 (suspens) automàticament i sense excepció. A més, no hi haurà opció per recuperar l'assignatura tal com indica la normativa aprovada per la Comissió d'Ordenació Acadèmica i de Titulacions de la FTI, i ratificada per la Junta de Facultat el 9 de juny de 2010.

IMPORTANT

Si algun alumne, per alguna raó justificada, no pot participar regularment, haurà de posar-se en contacte personalment amb el professor durant les primeres setmanes del curs. Aquest requisit és vinculant per poder presentar-se a la prova final i superar l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Entrega traduccions	35%	3	0,12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28
Esborrany de traducció treballats de forma individual	30%	4	0,16	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28
Treball conjunt	35%	3	0,12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28

Bibliografia

1. Diccionaris monolingües en castellà

Casares, Julio, *Diccionario ideológico de la lengua española*, Barcelona, Gustavo Gili, 1999.

Diccionario general de la lengua española (DGLE), Barcelona, Biblograf, 1999, 1ª reimpr.

Moliner, María, *Diccionario de uso del español*, 2 vols., Madrid, Gredos 2007, 3ª ed.

Real Academia Española, *Diccionario de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe, 1992, 21ª ed.

Seco, Manuel, Olimpia Andrés y Gabino Ramos, *Diccionario del español actual*, 2 vols., Madrid, Aguilar, 1999.

2. Dictionaris monolingües en alemany

Agricola, E. (ed.) (1988). *Wörter und Wendungen: Wörterbuch zum deutschen Sprachgebrauch*. Leipzig: Enzyklopädie.

Beinhauer, W. (1978). *Stilistisch-phraseologisches Wörterbuch Spanisch-Deutsch*. München: Max Hueber.

Bulitta, E.; Bulitta, H. (1983). *Wörterbuch der Synonyme und Antonyme*. Frankfurt: Athäneum.

Carstensen, B. (1986). *Beim Wort genommen. Bemerkenswertes in der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Gunter Narr.

Dücker, J.; Kempcke, G. (1989). *Wörterbuch der Sprachschwierigkeiten*. Leipzig: Bibliographisches Institut.

Duden. (1972). *Der große Duden in 10 Bänden*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Bibliographisches Institut.

Duden. (1976-1981). *Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in sechs Bänden*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Bibliographisches Institut.

Duden. (1989). *Deutsches Universalwörterbuch*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Bibliographisches Institut.

Frey, C. et al. (1983). *Deutsche Sprichwörter für Ausländer. Eine Auswahl mit Beispielen*. Leipzig: Enzyklopädie.

Görner, H. (1982). *Redensarten. Kleine Idiomatik der deutschen Sprache*. Leipzig: Bibliographisches Institut.

Hermann, U. (1978). *Knaurs Fremdwörter-Lexikon*. München: Droemer Knaur.

Heinemann, M. (1989). *Kleines Wörterbuch der Jugendsprache*. Leipzig: Bibliographisches Institut.

Küpper, H. (1990). *Pons-Wörterbuch der deutschen Umgangssprache*. Stuttgart: Klett.

Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. (1997). Berlin, etc. Langenscheidt.

Röhrich, L. (1979). *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten*. Freiburg i. B.: Herder.

Textor, A.M. (1969). *Auf Deutsch. Das Fremdwörterlexikon*. Reinbeck: Rowohlt Taschenbuch.

Wahrig, G. (1990). *Deutsches Wörterbuch*. Gütersloh: Bertelsmann.

Wehrle, H.; Eggers, H. (1996). *Deutscher Wortschatz. Ein Wegweiser zum treffenden Ausdruck*. Stuttgart: Ernst Klett.

Weigel, H. (1980). *Die Leiden der jungen Wörter. Ein Antiwörterbuch*. München: Max Hueber.

3. Dictionaris bilingües

Beinhauer, W. (1978). *Stilistisch-phraseologisches Wörterbuch Deutsch-Spanisch*. München: Max Hueber.

Pons Großwörterbuch für Experten und Universität. Spanisch-Deutsch. Deutsch-Spanisch. (2001). Stuttgart, Düsseldorf, Leipzig: Klett.

Renner De Hernández, E. (1991). *Diccionario de modismos y lenguaje coloquial. Español-alemán*. Madrid: Paraninfo.

Slaby, R.; Grossmann, R. (1994). *Wörterbuch der spanischen und deutschen Sprache*. 4^a ed. revisada. Barcelona: Herder.

4. Gramàtiques i dictionaris de dubtes en alemany (vegeu també punt 2)

- Castell, Andreu (1998). *Gramática de la lengua alemana*. Madrid, Editorial Idiomas.
- Dreyer / Schmitt (1985). *Lehr und Übungsbuch der deutschen Grammatik*. Ismaning, Verlag für Deutsch.
- Doerr, Emmanuel. (2005). *Textgrammatik Deutsch. Textwissen Oberstufe DaF für Übersetzer und Dolmetscher*. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Doerr, Emmanuel. (2005). *Grammatik Deutsch. Schemata, Hilfslisten für das Schreiben*. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Duden. (1998). *Der große Duden in 10 Bänden*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Bibliographisches Institut.
- Hall, K. / Scheiner, B. (1995). *Übungsgrammatik für Fortgeschrittene*. Ismaning, Verlag für Deutsch.
5. Gramàtiques, diccionaris, manuals i altres obres de referència en castellà
- Agencia Efe, *Manual del español urgente*, Madrid, Cátedra, 1998, 12ª ed. Existe una versión parcial [en línea](#).
- Alarcos Llorach, Emilio, *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, 1994.
- Bosque, Ignacio (director), *Redes. Diccionario combinatorio del español contemporáneo*, Madrid, SM, 2004.
- Corripio, Fernando, *Diccionario de ideas afines*, Barcelona, Herder, 2000, 7ª ed.
- García Yebra, Valentín, *Claudicación en el uso de las preposiciones*, Madrid, Gredos, 1988.
- Gili Gaya, Samuel, *Curso superior de sintaxis española*, Barcelona, Vox, 1993, 15ª ed.
- Lázaro Carreter, Fernando, *El dardo en la palabra*, Barcelona, Círculo de lectores, 1997.
- , *El nuevo dardo en la palabra*, Madrid, Aguilar, 2003.
- Lorenzo, Emilio, *El español de hoy, lengua en ebullición*, Madrid, Gredos, 1994, 4ª ed.
- , *Anglicismos hispánicos*, Madrid, Gredos, 1996.
- , *El español en la encrucijada*, Madrid, Espasa Calpe, 1999.
- Martínez de Sousa, José, *Diccionario de usos y dudas del español actual*, Barcelona, Biblograf, 1998, 2ª ed.
- , *Manual de estilo de la lengua española 3 (MELE 3)*, Gijón, Trea, 2007, 3ª ed. rev. y amp.
- , *Ortografía y ortotipografía del español actual*, Gijón, Trea, 2004.
- , *Diccionario de uso de las mayúsculas y minúsculas*, Gijón, Trea, 2007.
- Marsá, Francisco, *Diccionario normativo y guía práctica de la lengua española*, Barcelona, Ariel, 1994.
- País, El, *Libro de estilo*, Madrid, Aguilar, 2002. Existe una [versión electrónica](#).
- Real Academia Española, *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, 2009.
- Real Academia Española, *Ortografía de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, 1999.
- Redes, *Diccionario combinatorio del español combinatorio*, Madrid, SM, 2004.
- Seco, Manuel, *Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe, 2000, 10ª ed. 2ª reimpr.

6. Manuals de teoria i pràctica de la traducció

Gamero Pérez, Silvia, *Traducción alemán-español. Aprendizaje activo de destrezas básicas*. Universidad Jaume I.

García Yebra, Valentín, *Teoría y práctica de la traducción*, Madrid, Gredos, 1982.

Rossell, Anna, *Manual de traducción alemán-castellano*. Barcelona, Gedisa, 1996.

7. Sobre traducció

Ayala, Francisco, «Breve teoría de la traducción» (1946), en *La estructura narrativa*, Barcelona, Crítica, 1984.

Borges, Jorge Luis, «Las versiones homéricas» (1932), en *Obras completas*, Barcelona, Emecé, 1989.

-, «Literaturas germánicas medievales», (1966) *ibid.*

-, «Los traductores de las 1001 noches» (1936), *ibid.*

-, «Piere Menard, autor de El Quijote» (1939), *ibid.*

-, «La busca de Averroes» (1947), *ibid.*

Catelli, Nora, y Marietta Gargatagli, *El tabaco que fumaba Plinio*, Barcelona, Serbal, 1998.

Coseriu, Eugenio, «Lo erróneo y lo acertado en la teoría de la traducción», en *El hombre y su lenguaje*, Madrid, Gredos, 1977.

Eco, Umberto, *Decir casi lo mismo*, trad. Helena Lozano, Barcelona, Lumen, 2008.

Fernández González, Vicente (comp.), *La traducción de la A a la Z*, Córdoba, Berenice, 2008.

García Yebra, Valentín, *En torno a la traducción. Teoría, crítica, historia*, Madrid, Gredos, 1983.

-, *Traducción: teoría y práctica*, Madrid, Gredos, 1994.

Gentzler, Edwin, *Contemporary Translation Theories*, Londres/Nueva York, Routledge, 1993.

Larbaud, Valéry, *Sous l'invocation de Saint Jérôme*, París, Gallimard, 1946.

Marías, Javier, «Ausencia y memoria en la traducción poética» (1980), en *Literatura y fantasma*, Madrid, Siruela, 1993.

-, «La traducción como fingimiento y representación» (1982), *ibid.*

Monterroso, Augusto, «Llorar a orillas del río Mapocho» (1983), en *La palabra mágica*, Barcelona, Anagrama, 1996.

Ortega y Gasset, José, «Miseria y esplendor de la traducción» (1937), en *Obras completas*, Madrid, Alianza, 1983, t. V.

Palomero, Mari Pepa (compiladora), *Antología de El trujamán*, Madrid, Instituto Cervantes, 2002.

<http://cvc.cervantes.es/trujaman>

Paz, Octavio, *Traducción: literatura y literalidad*, Barcelona, Tusquets, 1971, 1990.

Ruiz Casanova, José Francisco, *Aproximación a una historia de la traducción en España*, Madrid, Cátedra, 2000.

Corpora de referència

CREA, Corpus de referencia del español actual. Existe [versión en línea](#).

CORDE, Corpus diacrónico del español. Existe [versión en línea](#).